

ור"י אסר לאבל לישא בתוך שלשים אפילו אין לו בנים. והרמב"ם (אבל ו,ה) מתיר לכנסה מיד אבל ביאתה אסורה עד לאחר השלשים. והמאירי נקט להתיר לישא לאחר שבעה ולבעול אחר שלשים.

להלכה מותר לישא ולבעול אחר השבעה אם לא קיים מצות פריה ורביה, ואפילו באבלות על אב ואם (שצב,ב). ומ"מ נהגו לכתחילה להימנע מלקבוע זמן הנישואין בתוך השלשים (עפ"י מהרש"ל; גשר החיים כא כב).

ואם יש לו ילדים קטנים ונצרך לאשה שתגדלם, מותר לכנסו אפילו תוך שלשים, ושמא אף בתוך השבעה (עתוס' ורא"ש כאן ובמו"ק ו"פ), אבל לא לבעול (עפ"י תוס'. וע' יו"ד שצב,ב).

ב. אסור לאבל לילך לבית השמחה כל שלשים יום. ובאבילות על אב ואם אסור כל י"ב חדש (מסכת שמחות ט). לדברי הר' יוסף האיסור הוא רק בשמחה של רשות ולא בשמחה של מצוה. ואין נראה כן דעת ר"ת ור"י ועוד. ואף הליכה לנישואין של אחר בלא סעודה אסורה (רא"ש).

ב. ממעטים במשא ומתן מראש חדש אב.

יש מפרשים במשא ומתן של שמחה, כגון צרכי חופה (וכן כתבו התוס' במגילה ה: וכן בספר כלבו). והתוס' כאן דחו דעה זו ומפרשים על שאר משא ומתן שאסור להרבות בו אלא צריך למעטו משאר הימים (וכ"ה בשו"ת הרשב"א תקכא. וכן עיקר – מהרש"ל). ויש שכתבו שהעם סמכו על דעה ראשונה ולכן אין ממעטים בשאר משא ומתן. ומאידך יש שנהגו שלא לישא וליתן כלל מראש חדש (ע' דרכי משה הארוך תקנא. ומהרש"ל פירש שלכך נהגו התר, כי עתה כל מו"מ הוא כדי חיינו, משום עול מלך ושרים. וע"ע ב"י ב"ח וט"ז או"ח תקנא).

כיבוס ותספורת – שנינו לאסור רק בשבת שחל תשעה באב בתוכה. ובחמישי מותר מפני כבוד השבת. ובברייתא מובא יש אומרים שכל החדש אסור.

הרמ"א (תקנא,ג) הביא שהמנהג להחמיר בכביסה מראש חדש עד התענית, אם לא לצורך מצוה. ואם אין לו אלא חלוק אחד, כתבו אחרונים שמותר לכבסו מר"ח עד שבת (מובא במשנ"ב שם). ובתספורת נהגו האשכנזים להחמיר מ"ז בתמוז.

באבל יחיד, מבואר בגמרא שבתוך שלשים [לאחר שבעה. ע' מו"ק יז; רמב"ן] יום אין איסור בכיבוס ובמתן ומתן.

גיהוץ ותספורת אסורים כל שלשים (מועד קטן כג). ואפשר שנחלקו בדבר תנאים. ויש מתירים לאשה בנטילת שער (ערי"ף מו"ק; תוס' ו"ר). וגיהוץ דידן ככיבוס שלהם (תוס' עפ"י גמרא כתובות).

פרטים נוספים בדיני גיהוץ וכיבוס ושאר דינים בשבוע שחל בו תשעה באב ובשאר החודש – בתענית כט. דיני גיהוץ וכיבוס ולבישת כלים מכובסים באבל – במועד קטן כג.

דף מד

פ. א. האם אח אחד מייבם כמה יבמות שנפלו לו מאחיו שמתו?
ב. מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת, והיתה אחת מהן כשרה לכהונה ואחת פסולה – למי מייבמים ולמי חולצים?

א. הרשות ביד גדול האחים לייבם ארבע נשים שנפלו לו מארבעת אחיו שמתו. ואף על פי שהזקנים (הם ולא שלוחם. וקראו לו) משיאים ליבם עצה הוגנת לו (ודברו אליו) שלא ישים קטטה בתוך ביתו [וכגון אם היה ילד והיא זקנה, הוא זקן והיא ילדה – אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה, כלך אצל שכמותך] – כשאפשר לו ויכול לספק לכולן, הרשות בידו.
ועצה טובה השמיענו התנא באמרו 'ארבע' ולא יותר, כדי שתגיע עונה לחדש לכל אחת מהן (שעונת ת"ח מערב שבת לערב שבת. רש"י).

הסכמת הפוסקים (ע' אה"ע יג ועוד) שעתה שאסור לישא שתי נשים משום חרם דרבנו גרשום, אף ביבום הדין כן ואין לייבם שתיים ואם היה נשוי – יחלוץ לכולן.

ב. שתי יבמות שנפלו מאח אחד, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. (חלץ לזו ואחר כך ייבם השניה, או ייבם אחת ובא על האחרת – עובר באיסור תורה. ויש אומרים שעומד בכרת ד'אשת-אח', כדלעיל י-יא).

אין לחלוץ לשתיים, וכן אין לחלוץ לאחת לאחר שייבם את האחרת. יש אומרים שאיסור תורה יש בדבר, משום 'בית אחד הוא חולץ...' (עריטב"א; טור קסא כפירוש הב"ח), ויש אומרים מדרבנן (עפ"י ט"ז ודרישה שם). ואם חלץ לשניה, יש אומרים שנפסלה לכהונה (עב"ח ודרישה שם). ויש מכשירים שהרי זה כחולץ לאשה מן השוק (עט"ז ובית מאיר שם).

היתה אחת כשרה לכהונה ואחת פסולה (כגון שנתגרשה מאיש אחר. והיבם ישראל ולא כהן) – אם היה מייבם מייבם לכשרה (אם ירצה), ואם היה חולץ – חולץ לפסולה, שלא לפסול בחליצתו את הכשרה לכהונה. אמר רב יוסף: כאן שנה רבי, לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.

א. יש סוברים שכופים אותו על כך (עפ"י מאירי – משום 'כופין על מדת סדום'; רבנו ירוחם), ואם עבר על אזהרת בית דין לחלוץ לפסולה – מנדים אותו ועונשים אותו (ע' אה"ע קסא). ויש אומרים שאין כופים אלא עצה טובה היא (עפ"י כנסת הגדולה. וע' ר"ד שאין זה בכלל 'כופים על מדת סדום').
ב. היתה אחת מהן כשרה לו ואחת פסולה לו, כגון חייבי לאוין או עשה או שניה; לדברי הרמב"ם (יבום ז') צריך לחלוץ לכשרה לו, ואם חלץ לאסורה – לא פטר את הכשרה. ובה"ג ורמב"ן חולקים וסוברים שחולץ לאסורה ודיו.

פא. מה מקור איסור נישואין בנשים דלהלן? מה דין הולד?

א. מחזיר גרושתו משנישאת.

ב. קרובת גרושתו.

ג. חלוצתו.

ד. קרובת חלוצתו.

א. מחזיר גרושתו משנישאת – אזהרתו מן התורה, לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה. והסיקו שלפי מה שאנו נוקטים כדעת התנאים שאין ממזר אלא מחייבי כריתות – הולד כשר אף לכהונה. לדברי רבי עקיבא הולד ממזר, שהיה ר"ע אומר יש ממזר מחייבי לאוין.

א. יש אומרים שאעפ"י שאין הולד חלל, בתו של המחזיר גרושתו פסולה לכהונה, קל וחומר מאלמנה לכהן גדול (ע' באריכות בהגר"א אה"ע ז סקנ"ד – בדעת הרמב"ם).

ב. ישנה דעה (להלן מט.) אליבא דרבי עקיבא שאין ממזר אלא בלאוין של 'שאר בשר', ולפרש"י (שם) לאותה דעה אין ממזר ממחזיר גרושתו. והתוס' חולקים.

ב. קרובת גרושתו, כגון אחותה או אמה – אסורה באיסור כרת כקרובת אשתו, והולד ממזר. ולרבי יהושע אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין [כגון חמותו] ולא בחייבי כריתות [כגון אחות אשתו]. ואף לדבריו הולד פגום לכהונה בכל אופן, קל וחומר מאלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל ובנה פגום.

ג. חלוצתו – אסורה ב'לאו' (אשר לא יבנה – כיון שבנה שוב לא יבנה). והולד אינו ממזר. רבי עקיבא אומר: הולד ממזר. הולד כשר לכהונה (כדקתני 'ולדה כשר' ופירשו לכהונה. ר"ד; ריא"ז; מאירי).

ד. קרובת חלוצתו – לסתם משנתנו אינה אסורה אלא מדברי סופרים. ולרבי עקיבא – אסורה מדאורייתא (בית חלוץ הנעל – הכתוב קראו ביתו). ולדבריו הולד ממזר. יש אומרים שלרבי עקיבא קרובת חלוצתו בכרת כקרובת אשתו שהרי קראה 'ביתו' (ע' ריטב"א). ויש שתלו במחלוקת אמוראים, ולרב ששת (לעיל י:.) אין בדבר כרת לרבי עקיבא אלא לאו (ע' דבר אברהם ח"ג י. וע"ע ערוך לגר).

דפים מד – מה

פב. מה דין הולד הנוצר מביאות האסורות דלהלן, ומה דינה של האשה שנבעלה?

א. חייבי לאוין.

ב. חייבי כריתות.

ג. חייבי מיתות בית דין.

ד. עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל.

ה. חצי עבד וחצי בן חורין הבא על בת ישראל.

א. ביאת חייבי לאוין; לדברי רבי עקיבא – הולד ממזר. לשמעון התימני – אינו ממזר (וכן הלכה), ואף כשר לכהונה מלבד באלו שהאשה נפסלה בביאתם כדלהלן.

א. נחלקו תנאים בדעת רבי עקיבא, האם רק בלאוין של 'שאר בשר' הולד ממזר או בכל לאוין

מלבד באלמנה לכהן גדול, או בכל הלאוין, ואפילו בחייבי עשה (ע' להלן מט. צב ולעיל טו).

ב. לדברי רבי יוחנן בן נורי (לעיל יד:), ולד חייבי לאוין פגום לכהונה (עפ"י רש"י ותוס' שם. ובתוס' מבואר שמודה רבי יוחנן בן נורי בולד מחזיר גרושתו שכשר).

יש אומרים שאף לדבריו אינו פסול אלא פגם יוחסין בעלמא (עפ"י רמב"ן).

האשה עצמה, מבואר בגמרא שבמחזיר גרושתו לא נפסלה לכהונה אלא לרבי עקיבא. ואולם באלמנה לכהן

גדול וכד' נתחללה האשה מכהונה ואסורה בתרומה (לא יחלל – שני חילולין, לולד ולאשה).

לדברי רבי יוחנן בן נורי שהולד פגום לכהונה, יש צד לומר שגם האם מתחללת. ואין הדבר

מוסכם (ע' במובא לעיל טו).

ונפסק ברמב"ם ובשלחן ערוך (אה"ע ו,ה) שבלאו השוה בכל ואינו מיוחד לכהונה – נעשית

האשה 'זונה' ופסולה לכהונה, מלבד בפנויה ובאיסור גדה ובשכיבת בהמה.

ב. בחייבי כריתות – הולד ממזר, מלבד לרבי יהושע שאמר אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין. ואמרו

בשם רבי שמעון ברבי: מודה רבי יהושע שהולד פגום (ואם בת היא פסולה לכהן, ואם כהן הוא אסור

בתרומה. עפ"י ירושלמי; שו"ת הרשב"א ח"א ארא), קל וחומר מאלמנה, וגם אמו נעשתה 'זונה' בביאה זו